

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.5Дубровник)“1419“
DOI 10.7251/GPB2114079K

Александар Крстић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА КРАЉА СТЈЕПАНА ОСТОЈИЋА КОЈОМ ДУБРОВНИКУ ПОТВРЂУЈЕ ЖУПУ КОНАВЛЕ И ГРАД СОКО

Сутјеска, 4. децембар 1419.

Сажетак: На молбу дубровачких посланика Паскоја Растића и Николе Пуцића, а уз сагласност и по савету краљице мајке Кујаве, властеле и велможа Босанског краљевства, краљ Стјепан Остојић у Сутјесци 4. децембра 1419. потврђује Дубровнику вечни посед Жупе Конавала и града Сокола, са свим селима, засеоцима, људима, слободама, котарима и међама. Према повељи, по половину Жупе Конавала и града Сокола Дубровачка општина је претходно купила од војвода Сандаља Хранића и Петра Павловића, док су заправо у том тренутку само Косаче продале Дубровнику свој део Конавала. Краљ је своју одлуку потврдио заклетвом на јеванђељу, са сведоцима који се наводе у повељи. Исправу, оверену висећим воштаним печатом, саставио је логотет Новак Гојчинић. Повеља се чува у Државном архиву у Дубровнику, где постоји и препис у књизи *Codex Ragusinus*.

Кључне ријечи: краљ Стјепан/Стефан Остојић, војвода Сандаљ Хранић, војвода Петар Павловић, краљица Кујава, Дубровник, Конавли, Соко/Сокол у Конавлима, повеља.

Још од неуспелог покушаја да купе Конавле од браће Санковића 1391. године,¹ Дубровчани су настојали да дођу у посед ове жупе. Тада су Конавли подељени између Косача и кнеза Павла Раденовића коцком, тако да су поседи, властеличићи и зависни људи две великашке

---

* Ел. пошта: aleksandar.krstic@iib.ac.rs, albited@gmail.com.

¹ N. Lonza, Z. Šundrica, *Odluke dubrovačkih vijeća 1390–1392*, Zagreb–Dubrovnik, 2005, 261–267; С. Мишић, *Повеља Бељака и Радича Санковића Дубровнику, 15. април 1391*, ССА 7 (2008) 113–127; Ј. Мијушковић, *Хумска властеоска породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 36–39 (= Ј. Калић, *Европа и Срби: средњи век*, Београд 2006, 268–270); С. Ђирковић, *Историја Босне, 171–172*; А. Zilić, *Uspješni i neuspješni pokušaji širenja Dubrovnika na bosanske teritorije*, Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive, Zbornik radova, ur. E. Duranović, E. Dedić, N. Rabić, Sarajevo 2019, 167–171.

породице у Конавоској жупи били измешани.² Кнез Павле Раденовић је 1413. године намеравао да прода свој део Конавала Дубровачкој општини, али је војвода Сандаљ Хранић био изричito против, и поред угарског посредовања у корист Дубровника. Убиство Павла Раденовића 1415. године отворило је жесток сукоб између Косача и Павловића. Синови кнеза Павла су, уз помоћ Турака, нападали поседе Косача, те су изгледа већ првих месеци 1416. године држали Сандаљев део Конавала.³ Наредне године се против војводе Сандала окренуо и краљ Остоја, који се измирио са војводом Петром Павловићем и његовим братом Радосавом. Иако попаљени и опустошени у претходним борбама, Конавли су у мартау 1417. били чврсто у рукама Павловића, као и тврђава Соко, у којој је војвода Петар у августу исте године изградио цистерну.⁴ Дубровчани су такво стање хтели да искористе за себе, па су у мају намеравали да покрену питање продаје Конавоске жупе код Петра Павловића.⁵ У јесен следеће 1418. године умро је краљ Остоја, а за новог босанског владара изабран је његов син Стјепан (1418–1420/1421). Услед поновног османског упада у Босну, изгледа на страни војводе Сандала, привремено је окончан сукоб Косача и Павловића. Сандаљ Хранић је повратио свој део Конавала пре kraја 1418. године.⁶

Преговори између дубровачких власти и војводе Сандала о купопродаји његовог дела Конавоске жупе започели су вероватно

---

² Р. Грујић, *Конавли под разним господарима од XII до XV века*, Споменик СКА 66 (1926) 13, 19–21, и карта на стр. 122; N. Kapetanić, *Podjela zemlje u Vitaljini i 15. stoljeću*, Analji Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku 37 (1999) 10–18, 24–25; isti, *Konavle u XV. stoljeću*, Gruda 2011, 19–23, с картом у прилогу.

³ Р. Грујић, *Конавли*, 21–22; С. Ђирковић, *Историја Босне*, 243–244; Đ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović. Prilog istoriji Bosne početkom XV vijeka*, ЈИČ 34 (2001) 38–41; E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 209–213; E. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo (1386–1463)*, Sarajevo 2019, 250–260.

⁴ M. Пуцић, *Споменици српски I*, Примјетбе XVIII; J. Gelchich, L. Thallóczy, *Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae. Raguza és Magyarország összeköttetéseinak oklevéltára*, Budapest 1887, 284; Р. Грујић, *Конавли*, 22; Đ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović*, 42–43; E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 214–216; isti, *Cisterna u Sokolu u Konavlima građena 1417. za vojvodu Petra Pavlovića*, Slovo Gorčina 28 (2006) 53–54.

⁵ N. Jorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XVe siècle II*, Paris 1899, 158; Đ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović*, 42–43.

⁶ B. Ђоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 419–420; С. Ђирковић, *Историја Босне*, 246; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo 1981, 74–76; E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 217; E. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo*, 263–265.

последњих месеци 1418, а већ у јануару наредне године Дубровчани су о продаји Конавала преговарали са Сандаљевим послаником Прибиславом Похвалићем, али и са изаслаником Петра Павловића, Браилом Тезаловићем.⁷ Војвода Петар је ускоро одустао од продаје свог дела Конавала, док је Сандаљ Хранић наставио преговоре, који су завршени крајем јуна 1419. године. Сандаљ је Дубровчанима уступио свој део Конавала, а зауврат је добио 12.000 дуката, са могућношћу да половину уложи уз камату од 5%, племство за мушки чланове своје породице, две палате у граду, које ће бити уређене о трошку дубровачких власти, баштину у Дубровачкој жупи у вредности од 3.000 перпера и годишњи трибут од 500 перпера.⁸ Продаја Сандаљевог дела Конавала Дубровнику угрозила је статус дотадашњих војводиних властеличића и слободних баштиника на овом подручју, што је довело до немира и отпора дубровачким властима. Незадовољни су били и људи Петра Павловића, који су нападали и пљачкали Дубровчане у Конавлима. Све то је постало препрека спровођењу Сандаљевог договора са Дубровником, па је босански војвода лично дошао у Конавле с војском, како би помогао дубровачким властима да ставе ситуацију под контролу, што је и постигнуто током августа 1419. године.⁹

Иако су у мају 1419. одлучили да прихвате Сандаљев део Конавала и без потврде новог босанског краља Стјепана Остојића,¹⁰ Дубровчани су, затим, подстакнути развојем догађаја на терену, настојали да придобију краља и војводу Петра за купопродају ове жупе. Дубровачка општина им је стога током друге половине 1419.

---

⁷ Državni arhiv u Dubrovniku (даље DAD), *Acta Consilii Rogatorum II*, f. 5–5v, 6, 9, 10, 11v, 12; Р. Грујић, *Конавли*, 22–23; Ђ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović*, 44–45; Е. Куртовић, *Veliki vojvoda*, 221–223.

⁸ Ј. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 293–301; Р. Поповић, *Повеља војводе Сандаља и браће му Вукца и Вука којом уступају Дубровчанима свој део Конавала (1419, јун 24)*, ГПБ 4 (2011) 97–109; Р. Грујић, *Конавли*, 23; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 247–248; Е. Куртовић, *Veliki vojvoda*, 224–225; А. Зилић, *Uspješni i neuspješni pokušaji*, 172–174.

⁹ Р. Грујић, *Конавли*, 24–25; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 248; Е. Куртовић, *Veliki vojvoda*, 225–228.

¹⁰ Дубровачке власти су претходно, 20. априла 1419. године, биле спремне да преузму Сандаљев део Конавала са потврдом босанског краља: DAD, *Acta Consilii Rogatorum II*, f. 24, 30; Е. Куртовић, *Veliki vojvoda*, 223.

године у више наврата слала дарове и посланике.¹¹ У новембру су и краљеви посланици Михаило Кабужић, Алекса Паштровић и логотет Радослав били у Дубровнику, где су успешно окончали преговоре до 21. истог месеца.¹² Тако су дубровачка настојања на крају уродила плодом, јер су њихови поклисари Паскоје Растић и Никола Пуцић¹³ две недеље касније од босанског владара и Сabora добили потврду о стеченим поседима у Конавлима, па и више од тога. Наиме, повељом, чије критичко издање овом приликом приређујемо, краљ Стјепан Остојић је, 4. децембра 1419. године, у двору у Сутјесци потврдио Дубровчанима уступање оба дела Конавала са градом Соколом, односно и оног дела који је припадао Косачама и оног којим су господарили Павловићи. Заузврат, Дубровачка општина се обавезала да ће краљу исплаћивати 500 перперера годишњег трибута.¹⁴ Није сасвим јасно зашто је краљ Стјепан Остојић потврдио Дубровнику и део Конавла који је припадао војводи Петру Павловићу. Ова чињеница, као и околност да су почетком године о Конавлима већ вођени преговори између Дубровника и Петра Павловића, навела је Есада Куртовића на претпоставку да је измирење Павловића и Косача подразумевало и продају Конавала, као извора сукоба и непријатељства. Према овој тези, иако је Сандаљ Хранић свој део Конавоске жупе продао, а Павловићи прекинули преговоре, краљ и Сabor су потврдили продају читавих Конавала, јер је то већ било договорено.¹⁵

¹¹ Веће умољених је 5. августа донело одлуку да се краљу Стјепану дарује 300, а војводи Петру 200 дуката. Касније истог месеца, одлучено је да се краљу поклони 12, а Павловићу девет печа фирентинског сукна: DAD, *Acta Consilii Rogatorum II*, f. 58v; *Acta Consilii Minoris II*, f. 79v, 80v; P. Živković, *Tvrko II Tvrković*, 77–78; Đ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović*, 45.

¹² Тога дана дубровачка влада је новчано наградила краљеве посланике: DAD, *Acta Consilii Minoris II*, f. 126 v; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић, дубровачки одметник – босански дипломата*, ИЧ 56 (2008) 402–403; Ђ. Тошић, *Босански „лутајући витезови“ Паштровићи*, ИЧ 58 (2009) 154; A. Zilić, *Uspješni i neuspješni pokušaji*, 175–176.

¹³ Они су за трошкове овог посланства од општине примили и потрошили 2.963 перперера и четири гроша, за шта су рачуне положили у Дубровнику 30. децембра 1419. године: М. Динић, *Једна дубровачка архивска књига петнаестог века*, ИЧ 12–13 (1961–1962) 17.

¹⁴ Ј. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 557–563; Р. Грујић, *Конавли*, 25; В. Љоровић, *Хисторија Босне*, 422; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 248; E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 231–232; A. Zilić, *Uspješni i neuspješni pokušaji*, 176–177.

¹⁵ E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 231–234; Đ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović*, 45, такође мисли да је Петар Павловић можда претходно начелно пристао на продају свог дела Конавала.

Међутим, у време када је краљ Стјепан Остојић издао повељу о Конавлима и Соколу, примирје међу главним политичким чиниоцима у Босни било је на измаку. У унутрашње сукобе у Босни умешали су се поново Турци, што је довело до убиства војводе Петра Павловића у марту 1420, свргавања краља Стјепана Остојића и поновног доласка Твртка II на власт у лето исте године.¹⁶ То је искористио Сандаљ Хранић, који је уз помоћ Османлија запосео део Конавала који је припадао Павловићима и освојио град Соко. Он је већ 30. маја 1420. постигао споразум са Дубровчанима о продаји и овог дела Конавала са Соколом, што је краљ Твртко II потврдио 16. августа исте године у Подвисоком.¹⁷ Ипак, Сандаљева продаја оба дела Конавала није спроведена у пракси, а неколико месеци касније он и Радосав Павловић су се помирили. Војвода Радосав је потврдио купопродају Сандаљевог дела Конавала, али су Дубровчани привремено морали да врате Сандаљу његов део Сокола због противљења Павловића и Османлија продаји овог града.¹⁸ Договор око уступања Сокола Дубровнику је на kraју постигнут почетком 1423. године, сагласношћу домаћих актера и Османлија, након чега је у фебруару исте године Дубровачка општина уведена у посед ове тврђаве.¹⁹ Даљи ток догађаја је за неко време (до 1426) одложио планове Дубровника да дође у посед читаве територије Конавала.²⁰

Извори и литература: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 293–301, 557–563, 567–569, 571, 573–577; Р. Грујић, *Конавли под разним*

¹⁶ Е. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo*, 265–276.

¹⁷ Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 309–313; С. Рудић, *Повеља краља Твртка II Твртковића којом потврђује Сандаљеву продају Конавала Дубровнику, Подвисоки, 1420, август 16*, ГПБ 13 (2020) 157–158.

¹⁸ Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 567–569, 571, 573–577; Р. Грујић, *Конавли*, 26–27; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 235–239; Е. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo*, 274.

¹⁹ М. Динић, *Из Дубровачког архива III*, Београд 1967, 189; Р. Грујић, *Конавли*, 28–31; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 240–244; Е. Kurtović, Е. Filipović, *Četiri bosanska Sokola*, *Gračanički glasnik* 32–16 (2011) 212–213. Војвода Радослав Павловић је тада добио дубровачко племство: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 582–585.

²⁰ П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала, 1427[1426!] децембар 31*, ГПБ 9 (2016) 37–63, где је наведена и ранија литература о овој теми; исти, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о примитку новца за продати дио Конавала*, ГПБ 9, 65–71; исти, *Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу поводом куповине његовог дијела Конавала*, ГПБ 10 (2017) 129–155; исти, *Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу о улагању на добит дијела његовог новца од продаје Конавала*, ГПБ 10, 157–164.

господарима од XII до XV века, Београд 1926, 13, 19–36; В. Ђоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 419–430; С. Ђирковић, *Историја Босне*, 243–250, 261–265; Р. Живковић, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Сарајево 1981, 73–83, 105–107; исти, *Ustupanje Konavala Dubrovčanima*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa „Konavle u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti“ I, Дубровник 1998, 77–98; Ђ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović. Prilog istoriji Bosne početkom XV vijeka*, ЈИЧ 34 (2001) 35–46; Е. Куртовић, *Motivi Sandaljeve prodaje Konavala Dubrovčanima*, *Analji Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 38 (2000) 103–120; исти, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Сарајево 2009, 202–244; Р. Поповић, *Повеља војводе Сандаља и браће му Вука и Вука којом уступају Дубровчанима свој део Конавала, 1419, јун 24*, ГПБ 4 (2011) 97–109; Е. Куртовић, Е. Филиповић, *Četiri bosanska Sokola*, *Gračanički glasnik* 32–16 (2011) 208–214; Н. Капетанић, *Konavle u XV. stoljeću*, Груда 2011; Е. Филиповић, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo (1386–1463)*, Сарајево 2019, 250–281; А. Зилић, *Uspješni i neuspješni pokušaji širenja Dubrovnika na bosanske teritorije*, *Bosna i njeni susjadi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive*, Zbornik radova, ур. Е. Дурановић, Е. Дедић, Н. Рабић, Сарајево 2019, 167–182; С. Рудић, *Повеља краља Твртка II Твртковића којом потврђује Сандаљеву продaju Конавала Дубровнику, Подвисоки, 1420, август 16*, ГПБ 13 (2020) 157–158.

Опис повеље и ранија издања

Повеља се чува у Државном архиву у Дубровнику под сигнатуром *Већ 1052*. Написана је на комаду пергамента италијанске изrade доброг квалитета, правоугаоног облика, али неправилно сечених ивица. Њена ширина зато варира од 45 цм у горњем до 44,3 цм у доњем делу, а висина од 45,5 цм на левој до 45,7 цм на десној страни. На пергаменту су видљиви трагови извучених линија по којима је текст исписан уставним ћириличним писмом, црним или, евентуално, изразито тамноплавим мастилом у 51 реду. Текст садржи мали број скраћеница, у највећем броју случајева означених титлом. Исправа је писана српским народним језиком, икавским рефлексом јата. На повељи не постоје никакви украси, осим што је почетно слово **Ѡ** нешто веће и дебље (висине 7 mm и ширине 13 mm) у односу на остала слова, која су висока од 2,5 mm до 5 mm. Поједина слова су такође често већа од других, нарочито **в**, **и**, **л** и **с** (висине 7–8 mm). Писар је

углавном одвајао речи, али постоји и значајан број одступања од такве праксе. Поштовао је леву и десну маргину (ширине око 3,5 цм, односно око 2,5 цм), због чега је у више наврата делио последњу реч у реду, пребацујући њен наставак у следећи ред. Последњи ред текста прекривен је пресавијеном пликом, ширине на левој страни 3,3 цм, а на десној 2,4 цм. Повеља је била пресавијена два пута по ширини (не рачунајући плику) и два пута по дужини. На полеђини, у доњем левом делу повеље, постоји кратак савремени регист дубровачке канцеларије на италијанском: *Confermazion de re Stiepan fatta per tuto Chanal e per la forteza Sochol*, уз који је, изгледа другом руком, додат датум *MCCCCXVIII^o al mese de decembrio*. Испод ове белешке исписана је и каснија архивска сигнатуре (*N. 16 del Pach V*). Уз десну ивицу на истом, доњем делу полеђине повеље налази се још једна белешка са каснијом сигнатуром (*Nº 225, an. 1419.*), док је по средини тог дела документа плавом оловком написана бечка сигнатуре са датумом издавања повеље.²¹

Печат. Повеља је оверена великим висећим печатом краља Остоје. Двострани воштани печат смеђе боје, пречника 10,2 цм, прилично је добро очуван. Печат виси на врпци од двоструког упреденог свиленог конца тамноцрвене боје, сада скоро потпуно избледелог. Врпца печата провучена је кроз две округле рупице пробушене у плики и пергаменту, 2 цм од доњег руба повеље. У питању је варијанта великог двостраног печата израђеног у готичком стилу за краља Твртка I, који је затим, уз измене у имену, користио и краљ Дабиша. Осим што је поново изменено име владара на натписима који иду уз ивицу печата на аверсу и на реверсу, краљ Остоја је на свом типару увео и ново хералдичко знамење. На аверсу је приказан краљ како седи на престолу са свим симболима власти. Са његове десне и леве стране по два анђела држе штит на којем је приказана љиљанова круна. На реверсу је представљен краљ као окlopљени коњаник у трку, са копљем у десној и штитом у левој руци. На врху копља је застава са хералдичком представом која се налази и на коњском прекривачу у пределу прса и сапи – штит са косом лентом и шест љиљана. На штиту у краљевој левој руци је приказ љиљанове круне. Натпис на печату гласи: + S(IGILLUM)

---

²¹ Детаљан опис повеље даје G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka*, GZM IV–V (1949–1950) 169–171. Користим ову прилику да се најсрдачније захвалим колегама др Невену Исаиловићу и проф. др Небојши Порчићу, што су ми љубазно уступили снимке повеље које су начинили у Државном архиву у Дубровнику у јануару 2010. године.

MAIVS STEPH(AN)I OSTOIE, DEI GRA(TIA) RASCIE, BOSSNE MARITIMARVMQUE P(AR)CIUM, VSORE, INFERIOR(UM) P(AR) CIVM, TERRE HOLM REGIS ET D(OMI)NI.²²

У Дубровачком архиву постоји и препис повеље краља Стјепана Остојића у архивској књизи *Liber privilegiorum (Codex Ragusinus)*, f. 74v–75v, који је после 1430. године саставио писар Никша Звијездић. Листови на којима се налази препис повеље сада су оштећени услед деловања влаге и микроорганизама. Приликом преписивања исправа у наведени зборник, Звијездић се није увек стриктно држао оригиналa, а језик докумената прилагођавао је локалном дубровачком говору. Пре свега, он је слово **ѣ** замењивао меким полугласом или графемама **е**, **и**, **ие**, **ѧ**. Примера ради, уместо **прѣсвѣтого** у оригиналу Остојићеве повеље, у Звијездићевом препису стоји **прѣсвѣтого**, уместо **синѣ** – **синь**, **прѣсели** – **прѣселили**, **дѣсѣ** – **дѣси**, **троицѣ** – **троицѣ**, **ѣко** – **тако**, **вѣнчанъ** – **венчанъ**, **вѣки** – **виеки**, итд. Осим јата, Звијездић је мењао и друга слова и речи из оригиналног документа, па тако, на пример, уместо **наследовати** пише **наследовати**, а место **срѣбъске** – **срѣпъске**. Део реченице **землѧ родитела и прародитела моихъ шставльшѹю, а не имѹщѹ своєго пастира** у његовом препису изгледа овако: **землю родитела и прародитела моихъ шставляюшѹю, а не имѹщѹ својга пастира.**²³

²² Грегор Чремошник наводи да је печат у пречнику широк 11 цм: G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje*, 125–126, 170–171; Dopuna, GZM X (1955) 139, 145. За другачија читања краја натписа уп. А. Ивић, *Стари српски печати и грбови. Прилог српској сфрагистици и хералдици*, Нови Сад 1910, 31, таб. VI, VII; Р. Andelić, *Srednjevjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970, 23–33, 36–41, Т. IX, Х. За Дабишин велики печат видети: С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабишића кћерци Стани, 1395, април 26*, ССА 4 (2005) 181; исти, *Повеља краља Стефана Дабишића браћи Семковић*, ССА 5 (2006) 165. За варијанту истог печата који је направљен за Твртка II, а који су затим користили и Стефан Томаш и Стефан Томашевић, видети: С. Рудић, *Повеља краља Стефана Томашевића Дубровнику, Јајце, 1461, 23. новембар*, ГПБ 2 (2009) 163; исти, *Повеља краља Стефана Томаша синовима Иваниша Драгишића, Врандук, 22. август 1446*, ГПБ 12 (2019) 84; П. Драгичевић, *Повеља краља Стефана Томаша Дубровчанима којом потврђује повеље својих претходника, Крешево, 3. септембар 1444*, ГПБ 12, 67–68, са одговарајућим снимцима ових печата.

²³ За све разлике између оригиналa повеље краља Стјепана Остојића и Звијездићевог преписа уп. Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 557–562, бр. 580, 581; видети такође: М. Решетар, *Никша Звијездић, дубровачки српски канцелар XV вијека*, Глас СКА CLXIX, Други разред, књ. 87 (1936) 169–209; П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продaji*, 43.

Повеља је издавана више пута: П. Карано-Твртковић, *Србски споменици*, 141–144, бр. 97; F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 291–294, бр. 269; С. Новаковић, *Законски споменици*, 326–328 (делимично издање, без уводних и завршних делова повеље и са местимичним скраћивањима); Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–I*, 557–562, бр. 580, 581, упоредо је објавио текст повеље и њеног преписа у књизи *Liber privilegiorum (Codex Ragusinus)*. У Карано-Твртковићевом издању скраћенице нису разрешаване, а подела на речи доследно одражава ону у оригиналу. Скраћенице нису разрешаване ни у Стојановићевом издању. У овим издањима учињено је и неколико грешака у транскрипцији, на које ћемо скренути пажњу у напоменама уз текст повеље. Повеља је, са преводом Лејле Накаш, недавно објављена и у публикацији *Codex diplomaticus regni Bosnae. Povelje i pisma stare bosanske države*, прир. L. Nakaš, D. Župarić, A. Lalić, Dž. Dautović, E. Kurtović, Sarajevo 2018, 402–407.

Текст повеље**

Ѡ велемо²⁴на сило прѣсветого А(8)хА, Б(о)же славими въ Троицѣ, въ Сѹт[ь]ци же рек⁸ и Синѣ и въ Св(е)тимъ Дѹсѣ, въ Троице п[2]рѣсвета, слава Теби. Тобою прими²⁵хъ вожаствен⁸ю благодить, сподобльш⁸ ме наслидовати прѣстоль мое³га родителя и прародитель, краљевъ господе срѣбъске и босанскѣ, зане бо ти мои родитель и прародитель⁴е въ зем(ь)льнѣмъ ц(а)рьствѣ ц(а)рьствовавъше и на небес(ь)нѹе ц(а)рьство прѣсели се, мене же видеши⁸ зем(ь)л⁸ родителя и [5] прародитель моих²⁶ штавльш⁸ю, а не им⁸ци⁸ своего пастира, шт[ь] нихъже племене и азъ изъбранъ вихъ помош⁶илю Б(о)жьею и Прѣчисте его матере, вѣн(ь)чанъ вихъ б(о)годарованїми вѣн(ь) цемъ на краљевство, ћко бити ми [7] ва Хр(и)ста Б(о)га благовирином⁸ и Б(о)гомъ изъбраном⁸ г[оспо]д[и]н⁸ Стипан⁸, краљу Срѣблемъ, Боснѣ и Примоскимъ (!) с[8]транамъ. И по том(ь) же почехъ съ Б(о)гомъ кралевати и правихъ прѣстоль крал(ев)ства, дѣле милости, чине за⁹писаньї²⁷ градовомъ и мѣстомъ, всаком⁸ же по достоїниу его. Ба

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

²⁴ У Стојановићевом издању: велмо²⁴на.

²⁵ Стојановић: прими²⁵хъ.

²⁶ Стојановић: моих.

²⁷ Миклошић: записаниї.

съхъ же тъхъ видихъ сръ(д)чаного (!)²⁸ лю|10|бавъ и вирино поработанье родителе и прародителе крал(е)вства ми и самом²⁹ крал(е)вства⁸ ми почте|11|нъхъ властель слав(ь)нога града Дѣбровника, како е нихъ почтени и красни ѿбичаи приности³⁰ |12| крал(е)вства⁸ ми почтене и многоцѣннине³¹ дарѣи, юже ми и сада³² принише съ великою лѣбовиою нихъ нел|13|ицемѣрною, и тъи изидоше прѣд славно крал(е)вства³³ ми всепочтени властеле и поклисаре славнога гр|14|ада Дѣбровника, кои вихъ дослани крал(е)вства⁸ ми шд[ь] властель и штд (!) опѣкине³⁴ града Дѣбровника, на име |15| многонарочить и многопочтени властелинъ дѣбров(ь)чъки кнезъ Паское Растићъ, славни витезъ |16| прѣсвитлога г[оспо]д[и]на крала³⁵ Жигъмѹнте, и Никола Пѣцићъ, съ многослатцѣми и многомиленими |17| рѣчими, прошнами и мольбами 8споменвшe крал(е)вства⁸ ми шт[ь] реченихъ властель града Дѣбро|18|вника, а говоре за Конавли и за градъ Соколь. И ъ г(осподи)нъ³⁶ краль Стипанъ дасмо и даровасмо и записас|19|мо моега и муга прѣвога ж8п8 Конавли и градъ Соколь за племенито³⁷ вик⁸ викома Дѣбровник⁸ |20| за нихъ братцтво и за прѣѣтство (!) госпоств⁸ нашем⁸, и како шни своими³⁸ добрими притељми |21| съ вельможами крал(е)вства ми почтеномъ дворъчиномъ наидоше шт[ь] воеводе Сандала и шд[ь] воеводе |22| Петра Павловића (!), ки наполице дръжахъ тъи ж8п8 конављск⁸ и градъ Соколь, тере имъ по нихъ до|23|брои лѣбъви и милости даše и поп8стише ж8п8 конављск⁸ и градъ Соколь воевода Санадаль (!)³⁹ свои полъ |24| дѣла Конавли, а воевода Петаръ др8г8 половиц⁸ Конавли⁴⁰ и градъ Соколь, ки е 8 Конавлахъ, и с лѣдьми |25| и съ вѣми правими котари и међими конавлалскога⁴¹ кое е нигда било 8 подръжанье

²⁸ Исправно би било сръ(д)чаною, како иначе стоји у издању Карано-Твртковића и Миклошича.

²⁹ Карано-Твртковић: сам8ми.

³⁰ Изнад ове речи написано је екм.

³¹ Миклошић, Стојановић: многоцѣннине.

³² Карано-Твртковић: исида.

³³ Миклошић: кралевство.

³⁴ Карано-Твртковић: опѣкине.

³⁵ Ова реч је испуштена у Стојановићевом издању.

³⁶ Стојановић: гнъ.

³⁷ Карано-Твртковић: племенит⁸.

³⁸ Карано-Твртковић: своимы.

³⁹ Карано-Твртковић, Стојановић: Сандалъ.

⁴⁰ Ова реч је испуштена у Миклошичевом издању.

⁴¹ Миклошић: конавлалскога.

д8бров(ь)чко, а шт[ь] |26| в8лиости крал(е)вства ми 8милено просише,
 дворише и молише да би имъ кралство (!) ми по нашемъ |27| славномъ
 и добромъ шбичаю милостиво било, шни више речен8 ж8п8 конавльск8
 и градъ Со|28|коль 8⁴² нон потврдихъ како и ино що имаю шд[ь]⁴³
 крал(е)вства Босаньскога. И за тои ми по милости Б(о)жиши кр(а)ль |29|
 Степанъ за нихъ вѣрно посл8женье и слатко и достоине ихъ моление
 згора речено, имавше сви|30|ть съ прѣсвитломъ госпошмъ кралицомъ
 К8ѣвомъ⁴⁴ крал(е)вства ми и съ збраними властели и вел(ь)можами
 кр|31|ал(е)вства ми, смотривъ, видивъ и добрѣ шбнашасть, даše⁴⁵ речена
 ж8па конавльска и градъ Соколь, и да наши |32| прѣви ес8 нимъ за тои
 добромъ шбитни били, и шще видивъ даše имъ е и дароваše, все тои
 чисто и штво|33|ено видивъ и раз8мивъ и познавъ, призвавъ име С9ца
 и Г(и)на и Свет(о)га Д(8)ха, съ велицимъ добримъ благо|34|словомъ, а с
 вѣкомъ више реченихъ кралс(ь)тво ми даде, благос[л]ови и потврди 8
 вики вѣкома град8 Д8|35|бровник8, кнез8, властелемъ и всьои шпѣкини
 града Д8бровника и нихъ натраж(ь)к8, доколи свѣ|36|ть стои, вс8 више
 речен8 ж8п8 конавльск8 и градъ Соколь съ всѣми⁴⁶ сели и засел(ь)ци, с
 люд(ь)ми, свобо|37|дами, с пашами и з д8бравими и съ всѣми правинами
 и котарѣ и достоѣньемъ ж8пе и града реченога ва |38| вики вѣка, да си
 речени властеле и шпѣкина града Д8бровника имаю и дрѣже и 8живаю
 више речен8 |39| ж8п8 конавльск8 и градъ Соколь въ вѣки вѣка како
 права и племенита господа, шни и дѣца и 8н8чье и п|40|ра8н8чье⁴⁷ нихъ
 до вѣка. И на сие више писано азъ г[оспо]д[и]нъ кралъ Стѣпанъ и съ
 привисокомъ госпошмъ кральвы|41|ства⁴⁸ ми матерью, съ госпошмъ
 кралицомъ К8ѣвомъ и съ забранѣми властели и вельможами
 кралъ|42|вства ми сѣми и сѣми ротисмо се на св(е)томъ еван(ь)гелью
 Христов8 и на Чист(ь)номъ Кръсти Господ(ь)ни и въ все |43| свете
 Б(о)г8 шд[ь] вѣка 8годивше, да више писанно, данно и наими потвржено
 наими и нашими послѣд(ь)ними |44| не бити потворен8 ни поколѣбим8
 въ вѣки, паче 8 всемъ крѣпк8 и становит8. Тко ли дрѣзне и потвори
 сло|45|во и милость кралства (!) ми да с8 все клетвѣ на нь пале и
 крал(е)вств8 ми да е н8вѣрань. Лѣто же Г[оспо]дн8 .ч. и 8. и фї., |46|

⁴² Миклошич: w.

⁴³ Карано-Твртковић: Ш.

⁴⁴ Карано-Твртковић: К8ѣвомъ.

⁴⁵ Карано-Твртковић: дамсе.

⁴⁶ Карано-Твртковић: всѣмы.

⁴⁷ Карано-Твртковић: пра8н8чье.

⁴⁸ Карано-Твртковић: кралства.

лѣто Христово, мѣсцеца декембра Я. д(ь)њ. Писа Новакъ Гоичинићъ логопетъ крал(е)вства ми на нашемъ с(ь)тольномъ |47| мѣсти 8 Свтисцѣ. Кнезъ Батићъ Мирковћъ (!), кнезъ Твртко Стипановћъ (!), кнезъ Стипанъ Ѓостојићъ, |48| кнезъ Петаръ Клешићъ, кнезъ Вѣкъ Рогатићъ, кнезъ Вѣкацъ Вѣкотићъ, кнезъ Блатко Добри|49|ћевићъ, кнезъ Твртко Чрњчићъ, кнезъ Радосавъ Владимирићъ, кнезъ Юриј Драгићеви|50|ћъ, кнезъ Твртко Боровинићъ, кнезъ Стипанъ Миштинићъ, ти вси властеле⁴⁹ више писани |51| ротиш се з господиномъ кралемъ на светомъ євангелъ⁵⁰ и з госпошмъ кралицомъ Краљевомъ.

Превод повеље

О велемоћна сило пресветог Духа, Боже слављен у Тројици, у Оцу да кажем и Сину и Светоме духу, о Тројице пресвета, слава теби. тобом примих божанствену благодат да се удостојим наследити престо мојих родитеља и прародитеља, краљева, господе српске и босанске, јер ти моји родитељи и прародитељи у земаљском царству царствоваше и у небеско царство се преселише. А ја, видевши земљу родитеља и прародитеља остављену и де нема свога пастира од њиховог племена, ја изабран бих помоћу Божијом и пречисте његове матере и венчан бих богодарованим венцем на краљевство, да будем у Христа Бога благоверни и Богом изабрани господин Стипан, краљ Срба, Босне и Приморских страна. И потом почех с Богом краљевати и управљати престолом краљевства, делећи милости, чинећи записанија градовима и местима, свакоме по његовој заслуги. И видех код свих њих срдочну љубав и верну службу родитељима и прародитељима краљевства ми и самом краљевству ми поштоване властеле славнога града Дубровника, како је њихов поштовани и красни обичај приносити краљевству ми поштоване и скupoцене дарове, као што ми их и сада донеше с њиховом великим нелицемерном љубављу. И ту изађоше пред славно ми краљевство веома поштована властела и поклисари славнога града Дубровника који беху послани краљевству ми од властеле и од Општине града Дубровника, наиме веома истакнути и врло поштовани властелин дубровачки кнез Паскоје Растић, славни вitez пресветлога господина краља Жигмунда, и Никола Пуцић с многослатким и многоумилним речима, прошњама и молбама, споменувши краљевству

---

⁴⁹ Миклошић: **властели**.

⁵⁰ Карано-Твртковић, Миклошић: **євангелью**.

ми од речене властеле града Дубровника, а говорећи за Конавле и град Соко. И ја, господин краљ Стипан, дасмо и даровасмо и записасмо моју и мога претходника Жупу Конавле и град Соко за племенито у векове векова Дубровнику за њихово братство и за пријатељство господству нашем. И како они с поштеним служењем својим добрим пријатељима, велможама краљевства ми нађоше од војводе Сандаља и војводе Петра Павловића, који напола држаху ту Жупу Конавле и град Соко, те им по њиховој доброј љубави и милости даше и препустише Конавоску жупу и град Соко, војвода Сандаљ своју половину Конавала, а војвода Петар другу половину Конавала и град Соко, који је у Конавлима, са људима и са свим правим котарима и међама конавоским, које су некада држали Дубровчани. А [они] од великог краљевства ми умиљено просише, дворише и молише, да би им краљевство по нашем славном и добром обичају било милостиво, ону више речену Конавоску жупу и град Соко у њој потврдило као и друго што имају од Босанског краљевства. И зато ми, по милости Божијој краљ Стипан, за њихову верну службу и њихово слатко и достојно мольење за горе речено, посаветоваш се са пресветлом госпођом краљицом Кујавом, [мајком] краљевства ми и са сабраном властелом и велможама краљевства ми размотривши, видевши и добро промисливши, да је дата речена Конавоска жупа и град Соко и да су наши преци с њима за то имали добар уговор и још видевши да им их [Конавле и Соко] даше и дароваше. Све то отворено видевши и разумевши и познавши, призвавши име Оца и Сина и Светога духа с великим и добрым благословом, а са саветом више речених, краљевство ми даде, благослови и потврди у векове векова граду Дубровнику, кнезу, властели и свој Општини града Дубровника и њиховом потомству до када свет буде постојао сву више речену Конавоску жупу и град Соко са свима селима и засеоцима, с људима, слободама, с испашама и с дубравама, и са свим правинама и котарима и имањем жупе и реченог града у векове векова да речена властела и Општина града Дубровника имају, држе и уживају више речену Конавоску жупу и град Соко у векове векова као права и племенита господа, они и њихова деца и унуци и праунуци до века. И на све више писано ја господин краљ Стипан и с превиском госпођом мајком краљевства ми, с госпођом краљицом Кујавом и са сабраном властелом и велможама краљевства ми заклесмо се овим и овим на Светом јеванђељу Христовом и на Часном крсту Господњем и у све свете Богу угоднике од века, да више

писано, дано и нама потврђено не буде оповргнуто од нас и од наших наследника ни поколебано у векове, већ у свему крепко и стамено. Ако ли се ко дрзне да погази слово и милост краљевства ми, да све клетве на њега падну и да је неверан краљевству ми. Лето Господње 1419, лето Христово, месеца децембра 4. дан. Писа Новак Гојчинић, логотет краљевства ми, у нашем столном месту Сутјесци. Кнез Батић Мирковић, кнез Твртко Степановић, кнез Степан Остојић, кнез Петар Клешић, кнез Вук Рогатић, кнез Вукац Вукотић, кнез Влатко Добрићевић, кнез Твртко Чрнчић, кнез Радосав Владимирић, кнез Јурај Драгићевић, кнез Твртко Боровинић, кнез Степан Миотинић, они сви властела више писана заклеше се са господином краљем и са госпођом краљицом Кујавом на Светом јеванђељу.

Дипломатичке особености

Повеља по наменском типу представља уговор. Уводни део документа са вербалном инвокацијом, аренгом и делом експозиције скоро је идентичан повељи краља Остоје од 5. јануара 1399. године, којом је поклонио Дубровачкој општини Сланско приморје од Курила до Стона.⁵¹ Будући да се ради о сличном правном чину – уступању дела државне територије у Приморју Дубровнику – разумљиво је да је логотет Новак Гојчинић⁵² за предложак повеље краља Стјепана узео или од Дубровчана добио исправу његовог оца и претходника. Свечана инвокација (*С велемоштна сило пръвсветого духа, Боже славими въ Троицѣ, въ штъци же реку и синѣ и въ Светимъ дусѣ, въ Троице пръвсвета, слава теби*) највероватније је дубровачког порекла. Она се јавља у још две исправе настале у канцеларијама Павловића и

⁵¹ Р. Михаљчић, *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима, 1399, јануар 15*, ГПБ 1 (2008) 124–125.

⁵² Титул логотета обновио је краљ Остоја на почетку своје друге владавине (1409), а она се после њега јавља још само у овој исправи његовог сина Стјепана и у повељи поново устоличеног краља Твртка II о Конавлима из 1420. године: Р. Михаљчић, *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима, 1409, децембар 4*, ГПБ 3 (2010) 126–128; С. Рудић, *Повеља краља Твртка II Твртковића, 161–162*. Новак Гојчинић био је претходно дијак краља Твртка II Твртковића (1405): Р. Михаљчић, *Повеља краља Стефана Твртка Твртковића којом Дубровчанима потврђује Сланско приморје*, ГПБ 4 (2011) 81, 84, 86–87; Г. Ћремошник, *Bosanske i humske povelje, 157–160, 169–171*; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни* (докторска дисертација, Филозофски факултет у Београду, 2014) 98–99, 120.

Косача упућеним Дубровачкој општини, а постоји и у повељама које су издавале дубровачке власти.⁵³ Аренга која сраста са инвокацијом и инитулацијом,⁵⁴ преузета из Остојине повеље, почива на обрасцима из повеља краља Твртка I, које је саставио логотет Владоје. Први део излагања о томе како је аутор удостојен да наследи престо својих родитеља и прародитеља, „краљева, господе српске и босанске“, и како је Божијом и помоћи Богородице био венчан „богодарованим венцем на краљевство“, прилагођен је и делом преписан из аренге повеље краља Твртка I Дубровнику из 1378. године. У тој повељи је формулисана и саопштена Тврткова владарска идеологија.⁵⁵ Уводни део аренге Остојићеве повеље истиче, dakле, божанско порекло краљевске власти, а за њим иде инитулација са девоцијом, која се унеколико разликује од оне у наведеној повељи његовог оца (уместо Поморја и Западних страна помињу се Приморске стране). Последњи део аренге, који се са варијацијама јавља почев од Тврткове даровнице Хрвоју Вукчићу из 1380, а затим у Дабишиним и Остојиним повељама, сведочи о владарској пракси да награђује верне поданике и градове за њихове заслуге.⁵⁶ Будући да се краљ Стјепан Остојић налазио на престолу

---

⁵³ Ј. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, бр. 607; I–2, бр. 669; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 318–319.

⁵⁴ *Тобою примихъ божанстеную благодить сподобльшу ме наследовати прѣстоль моего родителя и прародителя, краlevъ господе сръбъске и босаньске, зане бо ти мои родитель и прародитель въ земльнъмъ царьствѣ царьствовавши, и на небесъное царьство прѣсели се, мене же видешту земльу родителя и прародителя моихъ вставльшую, а не имущту своего пастира, шть нихъ же племене и азъ изъбранъ бихъ помоштию Божьею и Прѣчисте его матере вѣнчанъ бихъ богодарованъ ми вѣнцемъ на кралевство ћако бити ми ва Христа Бога благовиръному и Богомъ изъбраному господину Степану, кралю Срѣблемъ, Боснѣ и Приморскимъ странамъ, и по томъ же почехъ съ Богомъ кралевати и правихъ прѣстоль кралевства дѣле милости чине записанъ градовомъ и мѣстомъ, всакому же по достовѣнию его.*

⁵⁵ Д. Јечменица, *Повеља краља Стефана Твртка I Дубровнику*, Жрновница, 1378, април 10; Трстивница, 1378, јун 17, ССА 14 (2015) 121; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици V. Аренга (Проемиум)*, Глас СКА 94 (1914) 200–201; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 372–373. О Твртковој владарској идеологији видети: С. Ђирковић, *Сугуби венац. Прилог историји краљевства у Босни*, Зборник ФФ у Београду VIII–1 (1964) 343–369 (= исти, *Работници, војници, духовници. Друштва средњовековног Балкана*, Београд 1997, 277–305).

⁵⁶ Р. Михаљчић, *Повеља краља Стефана Твртка I Котроманића кнезу и војводи Хрвоју Вукчићу Хрватинићу*, 1380, март 12, ССА 1 (2002) 119–120; исти, *Повеља краља Остоје којом потврђује раније даровнице Дубровнику*, 1399, фебруар 5, ССА 7 (2008) 165–167; С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише Дубровнику*,

тек око годину дана, оваква аренга чинила се посебно адекватном да додатно легитимише његову власт. Са мањим модификацијама, од којих је најважнија позивање само на претке међу босанским краљевима, таква аренга се налази и у потврди уступања Конавала, коју је краљ Твртко II издао наредне 1420. године.⁵⁷

У експозитивном делу повеље са петицијом наводи се како су дубровачки посланици Растић и Пуцић обавестили краља Стјепана о претходно склопљеном споразуму између Дубровника и војвода Сандаља Хранића и Петра Павловића о продаји Конавала и града Сокола. Као што је напред већ наглашено, у том тренутку је заправо само војвода Сандаљ склопио уговор о продаји свог дела Конавала, док купопродаја друге половине која је припадала војводи Петру Павловићу још увек није била коначно договорена. Пошто су му дубровачки поклисари изнели молбу да потврди уговор о продаји Конавала и Сокола, и имајући у виду раније споразуме између босанске круне и Дубровника и њихову верну службу, у диспозитивном делу аутор даје и потврђује (*краљство ми даде, благослови и потврьди*) у трајно власништво (*да ... имаю и дръже и уживаю*) кнезу, властели и Општини града Дубровника и њиховом потомству Конавоску жупу и град Соко са свим селима, људима, имовином, слободама и правима. Овакву одлуку краљ је донео после саветовања са краљицом мајком Кујавом и велможама и властелом.⁵⁸ Правни чин се гарантује заклетвом, у којој се аутор куне са сведоцима – са својом мајком, велможама и племићима – у јеванђеље, Часни крст и све свете.⁵⁹ Заклетви следи духовна

---

17. јул 1392, ССА 6 (2007) 170–172; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* V, 202–204; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 374, 377–382.

⁵⁷ С. Рудић, *Повеља краља Твртка II Твртковића*, 161.

⁵⁸ За помене чланова породице у исправама Котроманића видети: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 349–350; исти, *Помени предака и сродника у средњовековним босанским повељама*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности, књ. VIII, гл. ур. Г. Јовановић, Деспотовац 2017, 103–111.

⁵⁹ Заклетвени тип сведока јавља се у 23 уговора које су босански владари и велможе закључили са Дубровником. Као дестинатари, односно уговорна страна, Дубровчани су на тај начин очекивали веће гаранције за поштовање одредби споразума: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 459–460; о заклетвама и сведоцима на уговорима видети такође: исти, *Заклетвене формуле у средњовековним босанским повељама*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности, књ. IX, гл. ур. Г. Јовановић, Деспотовац 2018, 235–251, исти, *Обичајно право у наменским обрасцима повеља босанских владара и великаша*, ИЧ 70 (2021) 152–153, са ранијом литературом.

санкција, којом се проклиње евентуални будући прекршитељ овог уговора (*тко ли дръзне и потвори слово и милост краљвсъства ми*); он се уједно проглашава и неверним краљу, што је елемент неодређене световне санкције.⁶⁰ Занимљиво је да је ово један од ретких случајева у средњовековним босанским исправама да се користи термин „слово“ као изворни назив акта.⁶¹ Девоција у диспозицији Остојићеве повеље (*по милости Божиши краљ*) такође се руководи очевим примером, док овог састојка нема у две поновљене интитулације у експозицији и заклетви. На различитим местима у документу – у аренги, експозицији и заклетви – краљ за себе користи и заменицу „ми“ и заменицу „ја“ (у облицима *Ћ* и *АЗЬ*). Писар доследно бележи краљево име у икавском облику (*Стипань* три пута, једном *Стѣпань*).⁶²

Завршни део повеље садржи датум, белешку о записивању и листу сведока за које се наводи да су се заклели. Хронолошки и локацијски део датума подељен је на два дела, тако да обухвата белешку о записивању, у којој се помиње логотет Новак Гојчинић. Лето Христово (*љето Христово*) редак је израз, који се први пут среће у овој повељи, а након тога се јавља тек крајем XV века, у три документа Косача и једном Влатковића.⁶³ Исправа је издата у краљевском двору у Сутјесци, а израз *сътольно мѣсто* за означавање двора користи се у још неколико босанских докумената XV века.⁶⁴

---

⁶⁰ О духовним санкцијама видети: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 424–430.

⁶¹ Овај термин се у наведеном значењу појављује у свега још две повеље издате Дубровнику – Твртка I из 1378. и Твртка II из 1405, а треба приметити да је потоњу писао Новак Гојчинић, састављач повеље која се анализира у овом раду. У Твртковој повељи Дубровчанима из 1382, „слово“ се јавља само као типски израз у аренги: Д. Јечменица, *Повеља краља Стефана Твртка I Дубровнику*, 121–124; П. Драгичевић, *Повеља краља Твртка I којом укида трг соли у Суторини, Бишће 1382, децембар 2*, ГПБ 3 (2010) 71–72; Р. Михаљчић, *Повеља краља Стефана Твртка Твртковића којом Дубровчанима потврђује Сланско приморје*, 1405, јуни 24, ГПБ 4 (2011) 76–81; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 285–286.

⁶² Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 335, 342, 344–345.

⁶³ Љ. Стојановић, *Повеље и писма I/2*, бр. 711, 712, 723, 784; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици XVII. Датирање*, Глас СКА 132 (1928) 36–45; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 502–504.

⁶⁴ С. Новаковић, *Повеља краља Стјепана Остоје војводи Хрвоју и сину му Баоши, године 1400. 8. декембра*, Гласник СУД 23 (6) (1868) 48–53; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I/1*, бр. 592, I/2, бр. 697. Сутјеска је била варошко подграђе утврђеног града Бобовца, видети: Н. Исаиловић, *Акредитивно писмо краља Стефана Томаша за посланика Николу Тесму*, СЦА 7 (2008) 180–181, 184; Р. Анђелић, *Bobovac i Kraljeva*

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ је писано о војводи **Сандаљу Хранићу Косачи** (ГПБ 2, 107, 120, 151; 3, 84, 120) и војводи **Петру Павловићу** (ГПБ 3, 144), као и о личностима: **Паскоје Растић** (ГПБ 4, 70), **Жигмунд Луксембуршки** (ГПБ 1, 95), **Никола (Никша) Пуцић** (ГПБ 6, 32; 10, 151), **Новак Гојчинић** (ГПБ 4, 86–87), **Батић Мирковић** (ГПБ 4, 86), **Твртко Степановић** (ГПБ 12, 92), **Вук Рогатић** (ГПБ 4, 86), **Степан Остојић** (ГПБ 3, 131–132), **Јурај Драгићевић** (ГПБ 11, 114), **Петар Клешић** (ГПБ 11, 114), **Радосав Владимирић** (ГПБ 9, 60) и **Твртко Чрчић** (ГПБ 3, 132), док су у овој свесци обрађени краљица **Кујава** и **Вукац Вукотић** (вид. рад Н. Исаиловића).

Влатко Добрићевић, 48, 49 (ред у изворнику) – кнез, помиње се само у овој повељи и о њему нема других података. Према неким мишљењима, могао би бити отац кнежева Вукића и Степана Влатковића, који се наводе као сведоци на повељама краљева Стефана Томаша и Стефана Томашевића (1444, 1446, односно 1461).

Литература: С. Рудић, *Босанска властела у XV веку. Просопографска студија*, Београд – Бања Лука, 2021, 71.

Твртко Боровинић, 50 – кнез, припадник властеоске породице из источне Босне. Претпоставља се да је био син Боровине Вукашинића, који је учествовао у Косовском боју 1389. године у саставу босанског одреда, када му се губи траг. Твртко је вероватно био брат двојице Боровинића који се помињу у служби Павловића током прве половине XV века – Остоје и Тврдислава. За разлику од њих, Твртко се налазио у служби босанских краљева, на чијим повељама се помиње као сведок у више наврата између 1417. и 1436. године. Неки документи његову делатност везују за Високо. О Твртковом успону у државној хијерархији сведоче промене у титулатури – дворски кнез (1426), кнез босански (1428), велики кнез босански (1436). Његовом напредовању по свему судећи допринела је и женидба Катарином, унуком херцега Хрвоја Вукчића, с којом је имао двоје деце, сина Ивана и кћи Милицу. Умро је после 13. фебруара 1442. године, када је последњи пут поменут у изворима.

Sutjeska, stolna mesta bosanskih vladara u XIV i XV stoljeću, Sarajevo 1973, 142, 151–152, 156–157, 203, 205, 214, 218, 227, 261–262.

Литература: Р. Čošković, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, Croatica christiana periodica 37 (1996) 57–81; С. Рудић, *Боровинићи – властеоска породица из источне Босне*, Земља Павловића – средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука – Српско Сарајево 2003, 259–278; исти, *Босанска властела у XV веку*, 181–187; А. Zilić, *Milica, kći Tvrtka Borovinića: njeni brakovi, nasljedstvo i rodbinske veze*, Иницијал. Часопис за средњовековне студије 8 (2020) 59–81.

Стипан Миотинић, 50 – кнез, помиње се само у овој повељи, о њему није познато ништа више.

Литература: С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, 99.

Топографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне и Старог српског архива* објашњени су топоними **Конавли** (ГПБ 1, 109–110; 3, 151–152; 9, 115–116; ССА 7, 126; 8, 116–117), **Соко** (ГПБ 7, 57; 9, 116) и **Сутјеска** (ГПБ 1, 34–35; 2, 34; 6, 100; ССА 7, 184).

Важнији термини и установе

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени термини: **велможа**, **верна служба**, **вitez**, **властела** у Дубровнику, **војвода**, **господин**, **госпођа**, **град**, **жупа**, **заклетва**, **кнез у Босни**, **кнез у Дубровнику**, **краљ**, **краљевство**, **логотет**, **међа**, **милост**, **невера**, **поклисар**, **пријатељи**, **село** (Т. Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и топографских података*, који су објашњени у првих десет бројева „*Грађе о прошлости Босне*“, ГПБ 10, 51–54). Поред ових, у *Старом српском архиву* објашњени су и појмови **властела**, **дубрава**, **записаније**, **заселак**, **јеванђеље**, **котар**, **људи**, **паша/пасиште**, **племенито**, **престол**, **слово** (Д. Јеченица, *Преглед објављених исправа, објашњаваних установа и појмова, просопографских и топографских података у првих десет књига Старог српског архива*, ССА 10, LVI–LXI).

Богодаровани венац, 6 (ред у изворнику) – свети или богодаровани венац, односно круна, представља трансперсонализовани симбол владарског достојанства са сакралним значењем, које подразумева богодарованост власти краља као Христовог викара на земљи. Развој политичког мишљења у средњовековној Босни такође је довео

до схватања према којем се личност тренутног владара одвајала од владарског достојанства, симболично оличеног у круни. Круна се сматрала власником градова и поседа који су били у власти краља, као и трибута који су босанском владару плаћали Дубровчани. У складу са истим схватањем, поданици су дуговали верност круни.

Литература: С. Ђирковић, *Сугуби венац. Прилог историји краљевства у Босни*, Зборник ФФ у Београду VIII/1 (1964) 343–369 (= исти, *Работници, војници, духовници*, 277–305); С. Марјановић-Душанић, *Владарске инсигније и државна симболика у Србији од XIII до XV века*, Београд 1994, 26–30, 125–128, 155–159; ЛССВ, 334–335 (С. Марјановић-Душанић).

Правине, 37 – обухватају све оно што по нормама обичајног права чини трајна добра једног села, која се у повељама појединачно или уопштено набрајају: синоре, међе, брда, планине, винограде, воћњаке, воденице, поља, лугове, ловишта, реке, рибњаке и бродове (речне прелазе). У правине такође спада коришћење путева, планинских пролаза, заједничких вода за пиће, појила, пасишта, зимовалишта и летовалишта за стоку.

Литература: ЛССВ, 665–666 (Р. Михаљчић).

Aleksandar Krstić

Institut d'Histoire
Belgrade

**CHARTE DU ROI STJEPAN OSTOJIĆ PAR LAQUELLE IL
CONFIRME AU DUBROVNIK LA JOUPA DES KONAVLI ET LA
VILLE SOKOL**

Sutjeska, le 4 décembre 1419

Résumé

Ayant acheté le fin juin 1419 une partie des Konavli du voïvode Sandalj Hranić Kosača, les autorités de Dubrovnik tentaient d'acquérir l'autre moitié de cette région située aux environs de leur ville, qui appartenait au voïvode Petar Pavlović. En même temps, les Ragusains s'efforçaient d'obtenir la confirmation de la propriété acquise auprès du nouveau roi bosnien Stjepan Ostojić (1419 – 1420/1421) et d'assemblée. À la demande des émissaires de Dubrovnik Paskoje Rastić et Nikola Pucić, et avec le consentement et le conseil de la reine mère Kujava, des nobles et des seigneurs du royaume de Bosnie, le 4 décembre 1419, dans la cour à Sutjeska, le roi Stjepan Ostojić a confirmé à Dubrovnik la possession éternelle de la Joupa des Konavli et de la forteresse de Sokol, avec tous les villages, hameaux, gens, libertés, kotars /unité territoriale administrative inférieur à une joupa/ et les démarcations entre les domaines. Bien qu'il soit indiqué dans la charte royale que la commune de Dubrovnik avait précédemment acheté une moitié de la Joupe des Konavli et une moitié de la forteresse de Sokol de voïvodes Sandalj Hranić Kosača et Petar Pavlović, jusqu'à ce moment-là seul des Kosača avaient vendu réellement leur partie des Konavli. Dubrovnik a acquis la forteresse de Sokol en 1423, tandis que la partie des Konavli appartenant à des Pavlović ils avaient acheté fin l'année 1426. Le roi Stjepan a confirmé sa décision en prêtant serment sur l'Évangile, avec les témoins mentionnés dans la charte. L'Acte, certifié par un cachet de cire pendant, a été rédigé par le logothète Novak Gojčinić. La charte est conservée aux Archives d'État de Dubrovnik, où il existe aussi une transcription dans le livre d'archives Codex Ragusinus.

Mots-clés: roi Stjepan/Stefan Ostojić, voïvode Sandalj Hranić, voïvode Petar Pavlović, reine Kujava, Dubrovnik, Konavli, Sokol/Soko sis à Konavli, charte